

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Bruselis, 2010.9.24
KOM(2010) 487 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

EUROPOS KINO GALIMYBĖS IR PROBLEMOS SKAITMENINIAME AMŽIUJE

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

EUROPOS KINO GALIMYBĖS IR PROBLEMOS SKAITMENINIAME AMŽIUJE

1. ĮŽANGA

Europos kinas atlieka svarbų vaidmenį formuojant Europos identitetą, kuris yra esminė Europos kultūros darbotvarkės dalis. Visame pasaulyje sparčiai kintantis audiovizualinis sektorius atveria daugybę naujų galimybių Europos kinui ir susijusiems pramonės sektoriams, tačiau drauge reikalauja spręsti problemas, susijusias su investicijomis į įrangą, mokymu ir naujais modeliais. Dėl skaitmeninių technologijų plėtotės ir naujų audiovizualinio turinio perdavimo būdų (pavyzdžiui, užsakomųjų vaizdo paslaugų ar interneto televizijos) Europos audiovizualiniai kūriniai tapo prieinamesni kitose šalyse. Europos audiovizualinio turinio pramonės konkurencingumas labai priklauso nuo naujų technologijų naudojimo platinimo etapu.

Naujojoje pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje „Europa 2020“¹ nustatyta **Europos skaitmenine darbotvarke**² (viena iš septynių pavyzdinių iniciatyvų) siekiama sukurti bendrą skaitmeninę rinką, kad komercinio ir kultūrinio turinio bei paslaugų sklaidos nestabdytų valstybių sienos, o Europos piliečiams būtų suteikiama galimybė visapusiškai naudotis skaitmeninio amžiaus teikiama nauda. Vienas iš informacinių ir ryšių technologijų (IRT) Europai teikiamų privalumų – platesnė ir pigesnė kultūrinio ir kūrybinio turinio sklaida.

Be to, kaip nustatyta Žaliojoje knygoje „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“³, kultūrinis turinys atlieka labai svarbų vaidmenį formuojant informacinę visuomenę ir skatinant investicijas į plačiąjuosčio ryšio infrastruktūrą ir paslaugas, skaitmenines technologijas ir naujoviškus buitines elektronikos ir telekomunikacijų prietaisus. Kultūros ir kūrybos sektoriai ne tik tiesiogiai veikia BVP, bet ir yra svarbi daugelio kitų sektorių ekonominių ir socialinių inovacijų paskata.

Atsižvelgiant į spręstinus politinius klausimus, svarbų vaidmenį tenkinant reikmę imtis Europos Sąjungos lygmens kino skaitmeninimo veiksmų atlieka ir UNESCO konvencija dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo⁴, kurią Europos Sąjunga ratifikavo 2006 m.

Politiniai klausimai, susiję su skaitmeninės „revoliucijos“ poveikiu Europos kinui, turėtų būti sprendžiami trimis lygmenimis: regioniniu, nacionaliniu ir Europos. Itin svarbūs šie du aspektai:

– Europos kūrinių konkurencingumas ir platinimas;

¹ Žr. http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm.

² Žr. Komunikatą COM(2010) 245, 2010 5 19; http://ec.europa.eu/information_society/digital-agenda/index_en.htm, visų pirma 31–32 p.

³ Žr. Komunikatą COM(2010) 183, 2010 4 27,

http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2577_en.htm.

⁴ Žr. http://ec.europa.eu/culture/portal/action/diversity/unesco_en.htm.

– pliuralizmas ir kalbų bei kultūrų įvairovė.

Valstybės narės įvairiomis priemonėmis daugiausiai remia tokius filmų gamybos etapus kaip kūrimas ir gamyba. Nuo šiol reikės parengti skaitmeninius filmų originalus ir pasirūpinti skaitmeniniais ekranais, kad tuos filmus būtų įmanoma parodyti visiems potencialiems žiūrovams. Galimybės naudotis skaitmenine įranga ir skaitmeniniais originalais bus labai svarbios norint sėkmingai konkuruoti sparčiai kintančioje rinkoje.

Kad Europos kūrėjų darbai būtų tinkamai platinami ir žiūrovams būtų prieinama visa Europos kino įvairovė, reikės įtraukti įvairius proceso dalyvius – nuo platintojų iki kino rodytojų. Vienas iš būsimų uždavinių – užtikrinti, kad kino teatrai išliktų, nepaisant patekimo į rinką kliūčių, atsirandančių dėl didelių su skaitmenine įranga susijusių sąnaudų ir keliančių grėsmę daugeliui Europos kino teatrų.

Rengiant šį komunikatą atsižvelgta į jau padarytus Europos Komisijos ir valstybių narių darbus šioje srityje. Dar 2008 m. pavasarį Europos Komisija subūrė Skaitmeninio kino **ekspertų grupę**. Ši grupė, kurią sudaro skaitmeninimo srityje dirbantys platintojai, rodytojai ir kino agentūrų atstovai, nagrinėjo, kokiomis priemonėmis būtų galima užtikrinti Europos filmų ir kino teatrų įvairovę skaitmeniniame amžiuje. Diskusijose paaiškėjo, kad be vadinamojo virtualios kopijos mokesčio (angl. VPF, *Virtual Print Fee*) modelio reikia parengti ir kitų modelių ir kad Europos Sąjungos ir nacionalinė parama yra labai svarbi diegiant skaitmenines technologijas tam tikrose kino salėse.

Šie klausimai toliau nagrinėti Europos Komisijos 2009 m. spalio 16 d. pradėtose **viešose konsultacijose** dėl Europos kino galimybių ir problemų skaitmeniniame amžiuje⁵. Savo nuomonę pareiškė per 300 rodytojų, platintojų, gamintojų, pardavimo agentų ir kitų suinteresuotųjų šalių, kaip antai kino ar specialistų agentūros ir skaitmeninimo užsiimančios bendrovės. Tai labai padėjo rengti šį komunikatą.

Vykstant konsultacijoms ne viena valstybė narė pradėjo svarstyti, kaip būtų galima padėti kino teatrams pereiti prie skaitmeninio formato filmų demonstravimo ir gauti iš to naudos. Rengiant šį komunikatą atsižvelgta ir į šiuos svarstymus.

Akivaizdu, kad svarbų vaidmenį šioje srityje atlieka Europos Komisija. Visų pirma ji padeda rengti tokio perėjimo sistemą, apimančią tokius aspektus kaip:

- standartizavimas;
- skaitmeninio formato filmų kaupimas ir išsaugojimas;
- skaitmeninimo rėmimas regionų lygmeniu (įskaitant pagal ES sanglaudos politiką);
- Sutarties nuostatų laikymasis;
- Europos filmų rodytojų rėmimas (programa MEDIA);
- finansavimas (Europos investicijų bankas ir programa MEDIA).

⁵ Žr. viešų konsultacijų papildomą dokumentą
http://ec.europa.eu/culture/media/programme/overview/consultations/docs/background_digital_cinema_en.pdf.

2. EUROPOS KINO TEATRAI

Kitaip nei Jungtinių Amerikos Valstijų (kur kino pramonės integracija daugiausiai vertikali, o 95 proc. rinkos sudaro šalyje sukurti filmai), Europos kino rinkai būdingas susiskaidymas, daugiakalbystė ir didžiulė dalyvių įvairovė, dėl kurių sudėtingiau sudaryti globalaus masto sandorius ar paskatinti nacionalinio lygmens skaitmeninimą.

Tik apie 10 proc. Europos kino teatrų – palyginti su 35 proc. JAV – yra vadinamieji multipleksai⁶. 31 proc. Europos kino teatrų turi tik vieną salę (ekraną). Tai lėtins skaitmeninio formato sklaidą, nes dėl tokio menko ekranų skaičiaus diegti brangią skaitmeninę įrangą neapsimokės.

Naujosiose valstybėse narėse, kur 60 proc. (o kai kuriose iš jų daugiau kaip 80 proc.) kino teatrų turi tik vieną kino salę, ši problema dar aktualesnė. Panašios tendencijos pastebimos ir lyginant gyventojų ir kino salių skaičių: 2007 m. Vakarų Europoje viena kino salė teko 15 977 gyventojams, o Vidurio ir Rytų Europos valstybėse narėse – vidutiniškai 50 926 gyventojams⁷.

Dauguma Europos kino teatrų turi 2–7 kino sales. Taigi, Europai būdinga didžiulė įvairovė: čia yra ir vietos lygmens, dviejų salių kino teatrų, kuriuose daugiausiai rodomi tos šalies kino filmai bei JAV produkcija, ir didmiesčių daugiaekranių kino teatrų, kuriuose rodoma daug Europos kino filmų. Be to, čia yra daugybė demonstravimo kategorijų ir veikia įvairiausių bendrovės, tad visiems tinkantį problemų sprendimą rasti nelengva.

Kai kurie Europos kino rodytojai vis dar delsia investuoti į skaitmeninę įrangą, nes per pastaruosius 15 metų jie nemažai investavo į sąlygų gerinimą ir į mažų bei didelių kino teatrų kūrimą. 2008 m. 37 proc. programoje MEDIA dalyvaujančių šalių kino salių buvo vadinamuosiuose multipleksuose. 1994 m. tokių multipleksams priklausančių salių būta vos 9,4 proc.; 2000–2008 m. jų skaičius išaugo daugiau nei dvigubai.

Galima paminėti du svarius aspektus, susijusius su sparčia skaitmeninio kino sklaida:

- didelės investicijos į skaitmeninę įrangą tenka rodytojams, o naudos iš to gauna platintojai, nes skaitmeniniai įrašai yra ne tokie brangūs;
- su skaitmenine įranga susijusias sąnaudas nesunkiai padengia kino teatrų tinklai ar dideli kino teatrai, tačiau nedideliems nepriklausomiems ar nekomerciniams kino teatrams neretai tai būna neįveikiamas uždavinys.

Dėl to gali atsirasti dvilypė kino teatrų ir (arba) platinimo rinka, kurioje naudos iš skaitmeninio kino sklaidos gautų tik vadinamieji multipleksai ir komerciškai perspektyvūs filmai. Vis dėlto puoselėti kultūrų įvairovę ir talentus bus įmanoma tik jeigu išlaikysime unikalią Europos kino teatrų sistemą.

Svarbus perėjimo prie skaitmeninio formato padarinys – socialinės sąnaudos (teks atleisti kino mechanikus ir laboratorijų darbuotojus) ir naujos mokymo reikmės. Todėl pereinamąjį laikotarpį reikia planuoti atsargiai, atsižvelgiant į poveikį įvairioms kiekvieno audiovizualinės pramonės sektoriaus suinteresuotosioms šalims.

⁶ 2007 m. (Šaltinis *Media Salles*).

⁷ *European Audiovisual Observatory*, 2008 m. metraštis, 3 t., p. 18.

3. STANDARTIZAVIMAS

2002 m. šešios didžiosios JAV kino filmų kūrimo ir platinimo bendrovės pradėjo Skaitmeninio kino iniciatyvą (angl. *Digital Cinema Initiative* (DCI)), kuria siekta nustatyti techninius skaitmeninio kino platinimo reikalavimus. Šie 2005 m. liepos mėn. paskelbti reikalavimai vėliau Kino ir televizijos inžinierių draugijos buvo pervardinti standartais. Tai, pavyzdžiui, 2048x1080 taškų skiriamoji geba (2k) arba 4096x2160 taškų skiriamoji geba (4k, skirta didesniems nei 15 m ekranams) ir JPEG 2000 glaudinimo formatas, kurie užtikrintų žiūrovams daugiau skaitmeninio kino privalumų nei jau kuriamos naujos technologijos (raiškioji televizija (HDTV), „Blu-ray“ ir užsakomosios vaizdo paslaugos). Tarp minėtų reikalavimų yra ir saugumo standartai, didele dalimi lemiantys aukštą įrangos kainą. Šiuo metu Ženevoje įsikūrusi Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO) svarsto, ar šie standartai turėtų tapti savanoriškai taikomais tarptautiniais standartais.

Vis dėlto taikyti šiuos standartus yra nepigu: 2k ar 4k technologijų diegimas reiškia didžiules investicijas⁸ kino teatrams, o jie šiuo metu ir taip patiria finansinių sunkumų. Ne visi Europos kino teatrai (galbūt išskyrus tuos, kurie rodo trimačius (3D) filmus) sutinka, kad artimesnėje ar tolimesnėje ateityje tai atneštų naudos. Skaitmeninių projektorių naudojimo laikas yra trumpesnis nei 35 mm projektorių, o dažnas jų keitimas brangiai kainuos.

Reikia pažymėti, kad nėra nustatyta skaitmeninių 3D filmų demonstravimo standartų. Tačiau žiūrovų susidomėjimas 3D filmais šiuo metu toks didelis, kad kino teatrai į juos parduoda itin brangius bilietus. Tai paskatino komercinius kino teatrus diegti 3D filmams rodyti reikalingą skaitmeninio kino įrangą. Kitų kūrinių (koncertų, operų, sporto renginių) tiesioginiam transliavimui, platintojai kol kas yra nustatę gana nedidelius būtiniausius reikalavimus.

Technologijos sparčiai keičiasi, todėl svarbu, kad standartai atitiktų Europos kino teatrų reikmes. Jau sukurti skaitmeniniai projektoriai, tinkantys didelių susibūrimų vietoms, kainuojantys gerokai mažiau nei DCI reikalavimus atitinkantys 2k projektoriai ir turintys 1920x1080 taškų skiriamąją gebą. Kai kurie iš jų iš esmės atitinka DCI reikalavimus ir gali būti naudojami 3D filmams rodyti. Šie projektoriai yra nedideli ir gali būti nesunkiai įrengti dabartinėse projektorių patalpose ir naudojami (bent jau kurį laiką) drauge su 35 mm projektoriais. Taip būtų galima palaiapsniui pereiti prie skaitmeninio formato.

Daugiau kaip 80 proc. Europos ekranų yra mažesnio nei 10 m pločio. 1920x1080 taškų skiriamosios gebos įranga ant tokio dydžio ekranų rodomų filmų kokybė yra pakankama, o skirtumas, palyginti su 2k technologijomis, yra toks mažas, kad nerūpi nei žiūrovams, nei kino rodytojams. Akivaizdu, kad tai nebloga alternatyva daugumai Europos kino teatrų. Be to, tai labai sumažintų privačias ir viešas investicijas, kurių reikia, kad būtų pereita prie skaitmeninio formato. Tačiau kol kas neaišku, ar visi platintojai sutiks su tokiais jų filmų rodymo sąlygomis.

Europos Sąjunga toliau ieškos būdų pasinaudoti standartizavimo proceso teikiama galimybėmis. Reikia siekti užtikrinti pakankamai lanksčias sąlygas, kad visi to norintys Europos kino teatrai galėtų rodyti skaitmeninius filmus.

⁸ Vienam ekranui – maždaug 60 000 EUR (projektorius ir serveris), taip pat diegimo išlaidos, susijusios išlaidos (kabinos pritaikymas, laidų tiesimas, kondicionieriai, lempos ir kt.) ir priežiūros išlaidos (didesnės nei naudojant 35 mm projektorius).

4. KINO PAVELDAS IR SKAITMENINIO KINO IŠŠŪKIAI

Kaip pabrėžta Rekomendacijos dėl kino paveldo įgyvendinimo antroje Komisijos ataskaitoje, perėjimas prie skaitmeninio kino gali sumenkinti ateities kartų galimybes pamatyti skaitmeninių filmų. Kalbant apie skaitmeninių ar suskaitmenintų filmų kaupimą kino paveldo institucijose ar specializuotuose paveldo kino teatruose, reikia atnaujinti (teisiškai) privalomo filmų deponavimo priemonės, kad būtų deponuojami įvairiomis priemonėmis sukurti filmai. Ne mažiau svarbu nustatyti Europos lygmens standartus, susijusius su filmų archyvavimu ir saugojimu.

Tebelieka neišspręsta daug klausimų, susijusių su skaitmeninės medžiagos kaupimu ir ilgalaikiu saugojimu, todėl reikėtų išnagrinėti visas skaitmeninių filmų išsaugojimo galimybes ir nustatyti lyginamuosius standartus, taikytinus valstybėms narėms ir įvairiems sektoriams. Labai svarbu investuoti į šios srities mokslinius tyrimus, įrangą ir specialistų rengimą. Galiausiai reikia, kad kino paveldo institucijos ar specializuoti paveldo kino teatrai įsidiegtų skaitmeninių filmų rodymo įrangą ir būtų įtraukti į atitinkamas valstybių narių strategijas. Taip pat būtina nustatyti suskaitmenintų paveldo filmų rodymo standartus.

5. PERĖJIMO PRIE SKAITMENINIO KINO FINANSAVIMAS

5.1. Komerciniai modeliai

Pagal virtualios kopijos mokesčio modelį platintojai (pirmosios pradėjo šešios didžiosios JAV bendrovės) pasirašo ilgalaikius susitarimus su tarpininkais, kurie dar vadinami integruotojais (angl. *integrators*). Šie tarpininkai⁹ finansuoja skaitmeninio kino įrangos išsigijimą ir renka lėšas iš platintojų, kad (iš dalies) padengtų sumą, skirtą įrangai kino rodytojų vardu finansuoti.

Šis modelis grindžiamas idėja, kad platintojas, pirmą kartą parodęs skaitmeninį filmą kino teatre, kuriame įranga įdiegta pagal VPF susitarimą, moka virtualios kopijos mokesť tarpininkui, kad padengtų jo pirmines investicijas.

Dabartiniai komerciniai finansavimo modeliai dažniausiai grindžiami virtualios kopijos mokesčiu (VPF). Tokias platinimo sutartis yra pasirašę visi didieji JAV platintojai, jų pavyzdžiu seka ir kiti. VPF modelis gali netikti nedideliems ir nekomerciniams, daug Europos filmų rodantiems kino teatrams, nes neužtikrintų pakankamų pajamų. Tai gali daryti poveikį rodomų filmų repertuarui.

5.2. Nacionalinio, regioninio arba vietos lygmens intervencija

VPF finansavimo modelis, kuris yra grindžiamas tradicinio platinimo modeliu ir vidutine pirmą kartą rodomų filmų apyvarta, todėl gali netikti tiems kino teatrams, kuriuose tradiciškai rodomi senesni filmai (antras, trečias ar ketvirtas jų rodymo ciklas).

Socialinis ir kultūrinis kino teatrų vaidmuo yra itin svarbus nedideliuose miesteliuose ir kaimo vietovėse, nes neretai tai vienintelė bendruomenei prieinamos kultūros vieta. Daug Europos kino teatrų (visų pirma turinčių tik vieną salę) priklauso savivaldybėms.

⁹ Daugiau nei vienoje Europos šalyje veikia tik keturi tokie tarpininkai: *Arts Alliance Media*, *XDC*, *Ymagis* ir *Sony* (4k įranga).

Valstybės narės ir (arba) regionai galėtų naudotis **Europos Sąjungos struktūriniais fondais**, kurių lėšomis galima bendrai finansuoti skaitmeninimo projektus ir mokymo iniciatyvas kaip naujovių, kultūrų įvairovės ir regioninės plėtros veiksmus. Šie projektai ir iniciatyvos turėtų atitikti valstybės pagalbos taisykles. Finansavimą galima gauti pagal įvairius su kultūra susijusius projektus, kuriais siekiama didinti vietovės patrauklumą, pavyzdžiui, remti miestų atgaivinimą, veiklos įvairinimą kaimo vietovėse, kultūrinį turizmą, naujovišką veiklą, informacinę visuomenę ir žmogiškąjį kapitalą¹⁰. Struktūrinių fondų lėšos skiriamos valstybėms narėms ir (arba) regionams, todėl jie patys nacionaliniuose strateginių krypčių planuose ir veiklos programose turi numatyti, ar skaitmeninimas bus laikomas finansuotina sritimi¹¹. Kad skaitmeninimo projektai būtų sėkmingi, juos būtina derinti su regiono ar miesto lygmens integruotomis plėtros strategijomis, bendradarbiauti su skirtingose politikos srityse veikiančiomis valdžios institucijomis ir atitinkamais pilietinės visuomenės atstovais.

Mažosios Lenkijos vaivadija jau pasinaudojo Europos struktūrinių fondų lėšomis, kad įdiegtų skaitmeninių filmų rodymo įrangą keliuose savivaldybėms priklausančiuose nekomerciniuose kino teatruose – taip siekta padidinti regiono patrauklumą ir pritraukti turistų. Netrukus bus baigta Portugalijos tarpregioninė skaitmeninės įrangos diegimo kino teatruose (daugiausia priklausančiuose savivaldybėms) programa, vykdyta Šiaurės, Centro ir Alentežo regionuose ir finansuota iš ERPF¹² lėšų pagal eilutę „Kultūros įstaigos“. Vokietijos Žemutinės Saksonijos žemė ir kai kurie Prancūzijos regionai taip pat ketina naudotis ERPF ištekliais skaitmeninei įrangai kino teatruose diegti.

EEE šalyse yra daugybė politinių, socialinių ir ekonominių reikalavimų. Todėl skirtingose šalyse skaitmeninimo tikslo gali būti siekiama įvairiai, pavyzdžiui, bendromis perėjimo prie skaitmeninio formato programomis. Jos buvo pradėtos įgyvendinti Prancūzijoje ir Vokietijoje, tačiau šiuo metu nutrauktos. Kiti pavyzdžiai:

- bandomieji projektai. Pirmoji šios srities bandomąjį projektą „Digital Screen Network“ pradėjo Jungtinė Karalystė (įrengta 240 ekranų nekomerciniams filmams rodyti). Panašūs bandomieji projektai taip pat vykdyti Airijoje („Cultural Cinema Consortium“) ir Švedijoje (per Švedijos filmų institutą);
- tikslinės nacionalinės programos. Vykdomos Suomijoje, Lenkijoje, Čekijoje ir Slovakijoje; pagal jas daugiausia dėmesio skiriama savivaldybėms priklausančioms kino teatrams;
- mokesčių ir kreditavimo lengvatos. Taikomos Ispanijoje (lengvatinės paskolos) ir Italijoje (mokesčių kreditai)¹³;
- kitos priemonės: Norvegijoje (tęsiama), Nyderlanduose (rengiama).

¹⁰ Pagal sanglaudos politiką vykdomiems projektams 2007–2013 m. bus skiriama 347 mlrd. EUR; iš jų 5,9 mlrd. EUR – kultūrai, 10 mlrd. EUR – miestų ir kaimų atgaivinimui, 15,2 mlrd. EUR – skaitmeninės infrastruktūros plėtotei. Daugiau informacijos apie struktūrinių fondų lėšomis remiamus kultūros projektus http://ec.europa.eu/regional_policy/themes/culture/index_en.htm.

¹¹ Iš struktūrinių fondų finansuojamų programų valdymas – pačių valstybių narių atsakomybė. Kiekvienai programai skiriama nacionalinio, regioninio ar kito lygmens vadovaujančioji institucija, kuri informuoja potencialius naudotojus, atrinka projektus ir stebi, kaip jie įgyvendinami. Atsakingos institucijos nurodytos

http://ec.europa.eu/regional_policy/manage/authority/authority_en.cfm.

¹² Europos regioninės plėtros fondas.

¹³ Teikiamą valstybės pagalbą Komisija pradėjo tirti 2009 m. liepos mėn.

Papildomumas

Tuose regionuose, kuriuose įmanoma rasti tinkamus rinkos sprendimus ir (arba) sudaryti VPF susitarimus, jie yra prieinami tik tam tikriems kino teatrams (vadinamiesiems multipleksams, kino teatrų tinklams, daugiaekraniams kino teatrams, kuriuose yra didelė pirmą kartą rodomų filmų apyvarta). Jeigu tai neprieštarautų ES konkurencijos taisyklėms, mažesni kino teatrai su mažesne filmų apyvarta, norintys įsigyti skaitmeninę įrangą, galėtų susiburti į grupes ir bendromis jėgomis sudaryti VPF susitarimus ar pasinaudoti Europos regioninių fondų pagalba. Dar viena galimybė – nacionaliniai solidarumo fondai.

Papildomumas labai svarbus ir todėl, kad pagal kai kuriuos aiškinimus valstybės parama gali daryti poveikį VPF, kuris mokamas rodytojui skirtos įrangos išlaidoms padengti.

Kai kurios šalys pirmenybę teikia nacionalinio masto skaitmeninio formato sklaidai (taip suteikiamos vienodos prieigos galimybės ir perėjimo procesas yra spartesnis), kitos laikosi nuomonės, kad valstybės paramą pirmiausiai reikėtų skirti tiems kino teatrams, kuriems neprieinamos jokios rinkos galimybės ar solidarumo fondai ir kurie be valstybės pagalbos reikiamos įrangos įsigyti negalėtų (tai, pavyzdžiui, vienos šalės kino teatrai, ne visą dieną veikiantys kino teatrai, laikini kino teatrai). Dar viena galimybė – paremti tų kino teatrų, kurie įsipareigos rodyti daugiau Europoje sukurtų filmų, skaitmeninės įrangos diegimą.

Suderinamumas su Europos Sąjungos valstybės pagalbos ir konkurencijos teisės aktais

Pagal dabartinę Europos Komisijos politiką valstybės pagalbos, skirtos skaitmeninei įrangai kino teatruose diegti, subsidijas kino teatrams, be kitų filmų rodantiems ir europietiškus arba nekomercinius filmus, galima skirti pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 107 straipsnio 3 dalies d punktą¹⁴, o nedideliems ir atokiose vietovėse įsikūrusiems kino teatrams – pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 3 dalies c punktą¹⁵. Nedidelės valstybės lėšų sumos, atitinkančios *de minimis* nuostatas¹⁶, nelaikomos galinčiomis

¹⁴ Valstybės pagalba N 477/04 – Jungtinė Karalystė, „UK Film Council Distribution and Exhibition Initiatives“ – „Digital Screen Network“. Pagal 107 straipsnio 3 dalies d punktą gali būti teikiama „pagalba, skirta kultūrai remti ir paveldui išsaugoti, jei tokia pagalba prekybos sąlygų ir konkurencijos Sąjungoje nepaveikia taip, kad prieštarautų bendram interesui“. Vykdamas minėtą Jungtinės Karalystės projektą pagal šį punktą buvo patvirtinta pagalba kino teatrams, ne (visiškai) jų pačių finansuota skaitmenine įranga rodantiems daug specializuotų filmų.

¹⁵ Valstybės pagalba NN 70/2006 – Pagalba Suomijos kino teatrams. Pagal 107 straipsnio 3 dalies c punktą gali būti teikiama „pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, jei ji netrikdo prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui“. Remdamasi šiuo punktu, Komisija patvirtino pagalbą Suomijos kino teatrams. Skirtomis lėšomis iš dalies finansuotas įrangos įsigijimas ir modernizavimas nekomerciniuose ir 1–3 sales turinčiuose nedidelių ir vidutinių miestų kino teatruose. Pagalba neteikta vadinamiesiems multipleksams ir kino teatrų tinklams priklausantiems kino teatrams sostinėje ir aplink ją, taip pat kino teatrams vidutinio dydžio savivaldybėse (išskyrus atsidūrusias tam tikroje ekonominėje padėtyje).

¹⁶ *De minimis* taisyklės teikiamais privalumais galima pasinaudoti, jei pagalba atitinka šiuos kriterijus:

- Pagalbos, kuriai taikoma *de minimis* taisyklė, riba paprastai yra 200 000 EUR (piniginės subsidijos ekvivalentas) bet kuriuo trejų finansinių metų laikotarpiu vienam gavėjui. Santykinis trejų metų laikotarpis yra nefiksuotas, todėl teikiant naują *de minimis* pagalbos subsidiją turi būti nustatytas bendras per praėjusius trejus metus suteiktos *de minimis* pagalbos dydis (įskaitant tuo metu buvusius einamuosius finansinius metus).

- Riba taikoma bendrai valstybės pagalbai vienam gavėjui, kuri yra laikoma *de minimis* pagalba. Ji neveikia gavėjo galimybių gauti papildomą valstybės pagalbą pagal kitas Komisijos patvirtintas programas.

- Riba taikoma visų rūšių pagalbai neatsižvelgiant į jos formą ar siekiamą tikslą. Pagalba eksportui –

daryti poveikį konkurencijai ir valstybių narių tarpusavio prekybai, todėl apie jas nereikia iš anksto pranešti Komisijai.

Pagal dabartines sąlygas pagalba neteikiama dideliems kino teatrams ir (arba) vadinamiesiems multipleksams, kuriuose nerodoma pakankamai Europos ir (arba) nekomercinių filmų, be to, neteikiama pagalba, viršijanti *de minimis* lygį.

Komisija turės įvertinti, ar valstybės pagalba, skirta skaitmeninei įrangai kino teatruose diegti, atitinka Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 straipsnio 3 dalies c arba d punkto nuostatas. Abiem atvejais Komisija nagrinės pagalbos būtinumą, proporcingumą ir adekvatumą.

Komisija pažymi, kad investicijos į skaitmeninius projektorius, dėl kurių tampa įmanoma demonstruoti 3D filmus, yra komerciškai perspektyvios. Todėl galėtų atrodyti, kad valstybės pagalba šioje srityje nereikalinga. Be to, teikiant valstybės pagalbą skaitmeninio kino įrangai įsigyti reikia užtikrinti, kad:

- nebūtų spartinamas daug nekomercinių filmų rodančių kino teatrų veiklos nutraukimas;
- būtų laikomasi technologinio neutralumo principo, t. y.:
 - pagalba būtų skiriama įsigyti tokiai skaitmeninio kino įrangai, kokią rodytojas laiko tinkamiausia savo patalpoms ir žiūrovams;
 - finansuojama įranga būtų tinkama įvairių skaitmeninių šaltinių turiniui demonstruoti.

Komisija pripažįsta dvejopą – kultūrinį ir ekonominį – kino sektoriaus pobūdį ir vadovaujasi UNESCO konvencijos dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo principais.

Rengdamos skaitmeninės įrangos įsigijimo programas valstybės narės turėtų vengti modelių, galinčių kelti konkurencijos problemų, pavyzdžiui, daugumos platintojų kolektyvinių susitarimų. Komisija užtikrins, kad pereinant nuo analoginio prie skaitmeninio kino būtų laikomasi Europos Sąjungos konkurencingumo taisyklių, visų pirma draudimo sudaryti konkurenciją ribojančius susitarimus, kaip nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnyje.

6. INTERVENCIJA EUROPOS LYGMENIU

Jei dėl perėjimo prie skaitmeninio formato dalį kino teatrų teks uždaryti, gali kilti grėsmė kultūrų įvairovei. Europos Sąjunga yra įsipareigojusi saugoti ir propaguoti kultūrų įvairovę:

vienintelė pagalbos rūšis, kuriai negali būti taikoma *de minimis* taisyklė.

- Taisyklė taikoma tik „skaidriai“ pagalbai, tai yra pagalbai, kurios bendrąjį subsidijos ekvivalentą galima iš anksto apskaičiuoti neatlikus rizikos įvertinimo. Tai reiškia tam tikrus apribojimus konkrečių formų pagalbai, pavyzdžiui, garantijoms.

- Komisija, atsižvelgdama į dabartinę ekonomikos padėtį, valstybės pagalbą iki 500 000 EUR vienam gavėjui laikinai laikys atitinkančia reikalavimus, jeigu bus laikomasi atitinkamų sąlygų. Paskolos garantija iki 1,5 mln. EUR taip pat gali būti laikoma *de minimis*.

- Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 167 straipsnio 4 dalį Sąjunga turi atsižvelgti į kultūros aspektus imdamasi veiksmų pagal kitas šios Sutarties nuostatas, kad visų pirma būtų gerbiama ir remiama jos kultūrų įvairovė;
- *UNESCO konvencijoje dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo* pabrėžiamas aiškiai dvilypis – kultūrinis ir ekonominis – kultūros prekių ir paslaugų (taigi ir audiovizualinių kūrinių) pobūdis¹⁷.

Europos Komisijos veiksmų plano tikslas – sukurti palankią Europos skaitmeninio kino aplinką. Jau imtasi ir ateityje bus imamasi įvairių iniciatyvų, susijusių su naujų skaitmeninių technologijų diegimu ir investicijomis į jas. Pasitelkusi Europos struktūrinius fondus ir naująją programą MEDIA, Komisija sieks svarbiausio tikslo – visiems Europos piliečiams suteikti galimybių naudotis skaitmeniniu kinu.

Programa MEDIA 2007

Skaitmeninė „revoliucija“ kelia naujų iššūkių siekiant bendrųjų programos MEDIA tikslų – kultūrų įvairovės, aktyvesnio Europos kūrinių platinimo ir didesnio audiovizualinio sektoriaus konkurencingumo¹⁸.

Pagal programą MEDIA 2007 išipareigota remti skaitmeninio amžiaus Europos kino teatrus. Vienas svarbiausių šios programos tikslų – „išsaugoti ir sustiprinti Europos kultūrų ir kalbų įvairovę [...], užtikrinti jų prieinamumą visuomenei [...]“.

Pereinant prie skaitmeninio formato visų pirma reikės parengti **reikiamų** specialistų. Sprendimo dėl programos MEDIA 2007 3 straipsnio 1 dalies c punkte nustatyta, kad įgūdžiai turi būti gerinami ir siekiant tokio tikslo kaip „skaitmeninių technologijų taikymas nuo pat pradžių Europos audiovizualinių programų gamyboje, postprodukcijoje, jas platinant, parduodant ir archyvuojant“. Taigi remtos įvairios mokymo iniciatyvos (įskaitant 3D gamybą ir rodytojų mokymą)¹⁹. Be to, sprendimo dėl programos MEDIA 2007 5 straipsnyje nustatyti tokie platinimo ir sklaidos tikslai:

„d) skatinti Europos audiovizualinių kūrinių skaitmeninimą ir konkurencingos skaitmeninių kūrinių rinkos kūrimą;

e) skatinti kino teatrus pasinaudoti skaitmeninio platinimo teikiamomis galimybėmis.“

Įgyvendinant *d* punkto tikslą ir vykdant tokius bandomuosius projektus kaip „Europe's Finest“²⁰ (Europos klasikos skaitmeninimas) ir „D-Platform“²¹ (bendra priemonė,

¹⁷ Visų pirma žr. preambulės 18 konstatuojamąją dalį ir 1 straipsnio g dalį.

¹⁸ Sprendimo dėl programos MEDIA 2007 1 straipsnio 2 dalyje nustatyti tokie bendrieji programos tikslai:
a) išsaugoti ir sustiprinti Europos kultūrų ir kalbų įvairovę ir kinematografinį bei audiovizualinį paveldą, užtikrinti jų prieinamumą visuomenei ir skatinti kultūrų dialogą;
b) be kitų būdų, naudojantis ir didesniu rinkos dalyvių bendradarbiavimu, padidinti Europos audiovizualinių kūrinių apyvartą ir jų auditoriją Europos Sąjungoje ir už jos ribų;
c) stiprinti Europos audiovizualinio sektoriaus konkurencingumą atviros ir konkurencingos Europos rinkos, kurioje yra geros įdarbinimo galimybės, sąlygomis, to siekti ir skatinant ryšius tarp audiovizualinio sektoriaus specialistų.

¹⁹ Žr. „Where to be trained in Europe“ (2010 m. leidimas, visų pirma p. 59–71), http://ec.europa.eu/culture/media/programme/training/guide/docs/guide2010v2_en.pdf.

²⁰ <http://www.finest-film.com/en/index.html>.

²¹ Pervadintas į „European Digital Cinema Library“ (EDCL). Žr. <http://www.cnfilms.fr/soutien.html>.

palengvinanti Europos filmų skaitmeninį masteringą ir platinimą), programa MEDIA prisidėta prie europinio turinio skaitmeninimo. Pagal programos MEDIA užsakomųjų vaizdo paslaugų paprogramę taip pat netiesiogiai remiamas Europos programų skaitmeninimas.

Komisija jau yra rėmusi kelias iniciatyvas pagal e punktą ir įvairias programos MEDIA iniciatyvas: bandomuosius naujų technologijų projektus (pavyzdžiui, skaitmeninių dokumentinių filmų kino teatrų tinklą „CinemaNet Europe“), bendrą su skaitmeninėmis technologijomis susijusių Europos filmų platinimo išlaidų finansavimą ir specialią skaitmeninio Europos filmų demonstravimo rėmimo programą, valdomą „Europa Cinemas“.

Kitas žingsnis – parengti **naują MEDIA iniciatyvą**, pagal kurią būtų remiamas Europos kino teatrų perėjimas prie skaitmeninio formato. Vadovaujantis subsidiarumo principu ir programos tikslais, visų pirma bus remiami kino teatrai, kuriuose rodoma daug naujų europinių filmų. Tai bus svarbiausias paraiškas teikiančių kino teatrų rėmimo kriterijus.

Tuo pačiu kriterijumi vadovautasi buriant „Europa Cinemas“ tinklą, kuris atlieka labai svarbų vaidmenį demonstruojant europinius filmus²² ir jau 15 metų yra remiamas pagal programą MEDIA. Tinklui šiuo metu priklauso programoje MEDIA dalyvaujančių šalių 443 miestuose įsikūrę 770 kino teatrų, kuriuose yra 1 945 kino salės.

Pagal naująją skaitmeninimo programą parama bus teikiama tiesiogiai kino teatrams; konkrečiai skaitmeninei įrangai bendrai finansuoti bus skiriama fiksuoto dydžio suma. MEDIA parama gali papildyti nacionalinę paramą, tačiau pirmenybė bus teikiama tiems kino teatrams ar šalims, kurie neturi galimybės naudotis VPF susitarimais ar nacionalinėmis skaitmeninimo rėmimo programomis. Vadovaujantis programos MEDIA 2007 prioritetais²³, tokiose šalyse veikiančioms kino teatrams bus skiriamas ypatingas dėmesys.

Kad būtų galima teikti fiksuoto dydžio paramą, buvo užsakytas skaitmeninės įrangos kainų tyrimas, kuriuo siekta nustatyti vieneto kainų skalę. Pasirengimas bus baigtas 2010 m. pabaigoje. Tuomet, remiantis minėto tyrimo išvadomis, bus pradėta susijusi veikla.

Dar viena nagrinėtina galimybė – teikti rodytojams daugiau galimybių **gauti paskolas** ar remti jų finansavimo išlaidas. Dabartiniu kreditavimo sąlygų sugriežtinimo laikotarpiu tokia priemonė galėtų labai padėti kai kuriems kino teatrams – ji nėra [labai] brangi, pasižymi daugiklio efektu, mažina priklausomybę nuo platintojų ir (arba) kino studijų ir, tikėtina, neiškraipo rinkos. Todėl svarstoma, ar nevertėtų rodytojams suteikti galimybių naudotis MEDIA Gamybos garantiniu fondu ir (arba) sukurti naują jiems skirtą i2i sistemą.

Pereiti prie skaitmeninio formato galėtų padėti ir Europos investicijų bankas (EIB) – jis galėtų prisidėti prie nacionalinių fondų ir (arba) skaitmeninimo planų įgyvendintojų siekių gauti komercines paskolas. Šiuo metu EIB jau yra prisidėjęs prie 100 mln. EUR paskolos tarpininkui XDC, iš kurios finansuojama skaitmeninio kino sklaida Europoje.

²² 2009 m. 36 proc. visų rodomų filmų buvo kitų Europos šalių filmai; už jų bilietus surinkta 34 proc. visų lėšų. Europos Sąjungos vidurkis – mažiau kaip 10 proc.

²³ Sprendimo dėl programos MEDIA 2007 1 straipsnio 4 dalies c punkte nustatytas vienas iš prioritetų yra „Europos audiovizualinio sektoriaus rinkoje sumažinti atotrūkį tarp šalių, kurių audiovizualinės sritys gamybos pajėgumai yra dideli, ir šalių, kurių audiovizualinės sritys gamybos pajėgumai yra maži ir (arba) geografinė teritorija ar kalbinė erdvė yra ribota“.

7. IŠVADOS

Europos Komisija neabejoja, kad pereinant prie skaitmeninio formato neišvengiamai kyla naujų uždavinių, kuriuos būtina įveikti, kad Europos kino teatrai galėtų [visapusiškai] išnaudoti jiems teikiamas galimybes. Siekiant šio tikslo būtina užtikrinti:

- skaidrų ir lankstų standartizacijos procesą, kad skaitmeninio kino standartai atitiktų įvairialypius Europos kino teatrų poreikius;
- teisinį saugumą valstybės pagalbos, skirtos skaitmeninei įrangai kino teatruose diegti, srityje, nustatant aiškius vertinimo kriterijus, kuriais vadovaudamosi valstybės narės galėtų parengti tinkamas programas;
- ES finansinę paramą skaitmeninės įrangos diegimui kino teatruose, kuriuose rodomi Europos filmai ar kurie daro poveikį regiono plėtrai.

Komisija ketina parengti Europos kino teatrų perėjimo prie skaitmeninio formato veiksmų planą ir įtraukti į jį toliau nurodytus veiksmus.

VEIKSMAS	TVARKARAŠTIS
Siekdama užtikrinti, kad būtų tenkinamos Europos kino teatrų reikmės ir kad būtų išnagrinėtos kino teatrams, nenorintiems ar negalintiems naudotis 2k įranga, tinkamos kitos galimybės, Komisija parengs skaitmeninio kino standartų priėmimo pažangos ataskaitą.	2010 m.
Komisija pradės skaitmeninės įrangos kainų tyrimą, kad būtų surinkta svarbių duomenų visos ES mastu.	2010 m.
Komisija pradės naują MEDIA iniciatyvą skaitmeninei įrangai kino teatruose, kuriuose didelė dalis rodomų filmų yra kitų Europos šalių filmai, diegti.	2010 m.
Komisija išnagrinės galimybę išplėsti MEDIA Gamybos garantinio fondo taikymą rodytojams ar ieškos kitų būdų lengvinti jų galimybes gauti paskolą.	2011 m.
Komisija priims rekomendaciją dėl Europos kino skaitmeninimo skatinimo.	2011 m.
Komisija stebės perėjimą prie skaitmeninio formato ir įvertins visus jo aspektus visoje audiovizualinio sektoriaus grandinėje (mokymas, skaitmeniniai originalai, programų sudarymas ir kt.).	2012 m.
Komisija parengs tinkamas valstybės pagalbos, skirtos skaitmeninei įrangai kino teatruose diegti, vertinimo kriterijus (komunikatas dėl kinematografijos).	2012 m.